

II Gala wręczenia Nagród im. prof. Stanisława Nawrockiego dla archiwistów województwa wielkopolskiego, Poznań, 12 czerwca 2019 r.

Z okazji Międzynarodowego Dnia Archiwów 12 czerwca 2019 r. zostały po raz drugi wręczone Nagrody im. prof. Stanisława Nawrockiego dla archiwistów województwa wielkopolskiego. Ustanowiona w listopadzie 2017 r. nagroda, której organizatorem jest Wojewoda Wielkopolski we współpracy z Instytutem Pamięci Narodowej Oddział w Poznaniu, Archiwum Państwowym w Poznaniu i Archiwum Archidiecezjalnym w Poznaniu, jest pierwszym tego typu wyróżnieniem w Polsce¹.

Celem nagrody jest uhonorowanie archiwistów za wybitne osiągnięcia w pracy na terenie województwa wielkopolskiego – za całokształt zasług na polu zawodowym, za dorobek naukowy w dziedzinie archiwistyki i archiwoznawstwa oraz za dokonania organizacyjne, torujące drogę rozwojowi archiwów.

W styczniu 2019 r. na Wydziale Historycznym UAM w Poznaniu odbyło się posiedzenie Kapituły Nagrody pod przewodnictwem prof. dr hab. Ireny Mamczak-Gadkowskiej – kierownika Zakładu Archiwistyki Instytutu Historii UAM. Na podstawie złożonych wniosków i przeprowadzonego głosowania, Kapituła nominowała do Nagrody następujące osoby: w kategorii Nagroda Główna – ks. dr. Jarosława Wąsowicza SDB (Archiwum Salezjańskie Inspektorii Pilskiej); w kategorii Nagroda za Całokształt Dorobku Archiwalnego – Jolantę Niezboralę (Archiwum Państwowe w Poznaniu); w kategorii Nagroda dla Młodego Archiwisty – dr Magdalenę Heruday-Kielczewską (Zakład Archiwistyki IH UAM w Poznaniu). Ponadto Kapituła wniosowała o wyróżnienie: Edyty Pietrzak (Archiwum Państwowe w Kaliszu) oraz Marka Szczepaniaka (Archiwum Państwowe w Poznaniu Oddział w Gnieźnie).

Uroczyste wręczenie nagród odbyło się podczas gali 12 czerwca 2019 r. w gmachu Wielkopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu, w Sali im. Celichowskiego. Obok nominowanych w uroczystości wzięli także udział przedstawiciele poznańskich instytucji naukowych i kulturalnych, najbliższa rodzina prof. Stanisława Nawrockiego oraz krewni i znajomi nagrodzonych. Po przemówieniu wicewojewody wielkopolskiego Anety Niestrawskiej głos zabrała Przewodnicząca Kapituły prof. dr hab. Irena Mamczak-Gadkowska, która przedstawiła ideę Nagrody oraz przybliżyła sylwetkę jej patrona.

Po wręczeniu nagród laureatom oraz listów gratulacyjnych wyróżnionym w ich imieniu głos zabrał ks. dr Jarosław Wąsowicz. Dla uświetnienia gali, na

¹ Na temat inicjatywy powołania Nagrody im. prof. Stanisława Nawrockiego, jej celów oraz składu organizacyjnego Kapituły Nagrody zob. J. Matysiak, *Gala wręczenia Nagród im. prof. Stanisława Nawrockiego dla archiwistów województwa wielkopolskiego, Poznań 8 czerwca 2018 r.*, „Przegląd Archiwalno-Historyczny”, t. 5, Poznań 2018, s. 254–258.

jej zakończenie odbył się koncert zespołu wokalnie-instrumentalnego Musica Maxima.

Informacje o pracach Kapituły i przebiegu uroczystości zamieszczono na stronach internetowych Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu oraz instytucji, których pracownicy brali udział w działaniach Kapituły. Relacja z gali była także przedstawiona w *Teleskopie* – programie informacyjnym regionalnego Oddziału TVP 3 Poznań².

Dla archiwistów województwa wielkopolskiego Nagroda im. prof. Stanisława Nawrockiego jest ważnym elementem przybliżenia społeczeństwu naszego regionu zawodu archiwisty oraz funkcji i zadań archiwów. Należy mieć nadzieję, że wpisze się ona już na trwałe w krajobraz wielkopolskiej archiwistyki.

Laureaci II edycji Nagrody Głównej im. prof. Stanisława Nawrockiego

Ks. dr Jarosław Wąsowicz SDB, od 2004 r. kieruje Archiwum Salezjańskim Inspektorii Pilskiej i jest faktycznym organizatorem tej placówki. Zorganizował on stałą ekspozycję muzealną przy Archiwum oraz zainicjował trzy serie wydawnicze:

- *Studia i materiały źródłowe* pod patronatem Archiwum Salezjańskiego Inspektorii Pilskiej (ukazało się siedem tomów),
- *Seria biograficzna* pod patronatem Archiwum Salezjańskiego Inspektorii Pilskiej (ukazało się 5 tomów),
- *Seria bibliograficzna* pod patronatem Archiwum Salezjańskiego (ukazało się 1 tom).

W 2012 r. odbył praktykę w Salezjańskim Archiwum Centralnym w Rzymie. Jest członkiem założycielem Stowarzyszenia Archiwistów Kościelnych; obecnie pełni funkcję I wiceprezesa stowarzyszenia; jest także członkiem rady naukowej periodyku „Archiva Ecclesiastica. Rocznik Stowarzyszenia Archiwistów Kościelnych”.

Ponadto jest członkiem redakcji wielu pism naukowych i popularnonaukowych, m.in.: „Polonia Maior Orientalis. Studia z dziejów Wielkopolski Wschodniej”, „Wyklęci. Ogólnopolski Kwartalnik Poświęcony Żołnierzom Wyklętym”, „Rakowiecka 37. Biuletyn Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL” oraz „Glaukopis. Pismo społeczno-politycz-

² Autor dziękuje Naczelnikowi Oddziałowego Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Poznaniu i sekretarzowi Kapituły Nagrody im. prof. Stanisława Nawrockiego dla archiwistów województwa wielkopolskiego dr. Rafałowi Kościańskiemu za udostępnienie informacji biograficznych o laureatach.

ne". Był też pełnomocnikiem oddziałowym *Encyklopedii Solidarności* w dawnym regionie związkowym Województwo Piłskie.

Ponadto jest autorem i redaktorem książek, artykułów naukowych, recenzji i sprawozdań z zakresu archiwistyki, historii – głównie dziejów opozycji w PRL, historii Kościoła, historii Zgromadzenia Salezjańskiego, martyrologii duchowieństwa w czasie II wojny światowej oraz w czasach komunistycznych, a także nauk pomocniczych historii. Łącznie jest autorem ok. pięciuset opracowań.

Jest ponadto członkiem: Międzynarodowego Stowarzyszenia Miłośników Historii Salezjańskiej (Associazione Cultori di Storia Salesiana – ACSSA), Polskiego Towarzystwa Heraldycznego, Towarzystwa Miłośników Wilna i Ziemi Wileńskiej, Wielkopolskiego Koła Przyjaciół Armii Krajowej i Związku Żołnierzy Narodowych Sił Zbrojnych Okręg Wielkopolska. Od września 2015 r. jest koordynatorem prac Ośrodka Postulatorskiego przy salezjańskiej Inspektorii pw. Św. Wojciecha w Pile.

W latach 2003–2011 był wicepostulatorem kanonizacyjnym II grupy męczenników II wojny światowej.

W 2017 r. był koordynatorem ogólnopolskiego projektu wychowawczo-formacyjnego *Młodzięz na Piątkę*, realizowanego w ramach obchodów 75. rocznicy męczeństwa Poznańskiej Piątki. Jest członkiem Kapituły Nagrody im. Michała Krupy „Wierzy” oraz Nagrody im. sierż. Józefa Franczaka „Lalusia” przyznawanej przez kwartalnik „Wyklęci”, członkiem Komisji do spraw historycznych II Synodu Diecezji Koszalińsko-Kołoobrzeskiej, członkiem Rady Programowej Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku oraz Społecznego Komitetu Obchodów Narodowego Dnia Pamięci Ofiar Ludobójstwa Polaków na Kresach Wschodnich.

Jolanta Niezborala pracę w Archiwum Państwowym w Poznaniu rozpoczęła we wrześniu 1978 r. w oddziale udostępniania i informacji. W latach 1981–1986 studiowała na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej. Studia zakończyła tytułem magistra bibliotekoznawstwa i informacji naukowej. W 1993 r. zaliczyła studia podyplomowe na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu z zakresu archiwistyki ogólnej i zastosowania komputerowych metod opracowania zasobu archiwalnego.

Przez pierwszych sześć lat pracy zajmowała się obsługą osób korzystających z zasobu archiwalnego. W okresie 1984–1995 prowadziła bibliotekę Archiwum. W tym czasie zajmowała się również kwerendami zlecanymi przez instytucje oraz osoby prywatne z kraju i z zagranicy. Założyła komputerowe bazy danych ułatwiające funkcjonowanie pracowni naukowej, którymi następnie administrowała.

Brała udział w międzynarodowych konferencjach i seminariach archiwalnych w Holandii (1991) i Szwecji (1996).

Podczas tygodniowej wizyty w archiwach sztokholmskich we wrześniu 1996 r. zapoznała się z organizacją i działalnością Riksarkivet, archiwum kancelarii rządu, archiwum Parlamentu, Głównego Urzędu Statystycznego, archiwum materiałów dźwiękowych i wizyjnych oraz archiwum miejskiego w Sztokholmie. Z kolei w maju 1997 r. odbyła miesięczny staż archiwalny w Archives Départementales d'Ille-et-Vilaine w Rennes, zorganizowany w ramach partnerskiej współpracy województwa poznańskiego z departamentem Ille-et-Vilaine.

Od stycznia 1996 r. pracuje na stanowisku kierownika Oddziału Informacji i Udostępniania Materiałów Archiwalnych.

Oprócz wypełniania obowiązków służbowych aktywnie udziela się społecznie. W latach 1990–1994 była przewodniczącą Rady Pracowniczej. Będąc długoletnim członkiem Stowarzyszenia Archiwistów Polskich, reprezentowała Oddział Wojewódzki w Poznaniu jako delegat na Zjazdy Archiwistów Polskich w Szczecinie (2002), w Olsztynie (2007), we Wrocławiu (2012) i w Kielcach (2017).

W 2010 r. wydała drukiem *Skorowidz historyczny nazw ulic miasta Poznania*, który cieszy się niesłabnącym zainteresowaniem jako nieoceniona pomoc dla historyków i regionalistów.

Dr Magdalena Heruday-Kielczewska, w 2009 r. ukończyła studia na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu na kierunku historia ze specjalnością archiwistyczną. W 2013 r. na UAM oraz Paris IV (Paris-Sorbonne) obroniła pracę doktorską pt. *„Solidarność” nad Sekwaną. Działalność Komitetu Koordynacyjnego NSZZ „Solidarność” w Paryżu 1981–1989*. W latach 2011–2013 zrealizowała projekt mający za cel archiwizację, opracowanie i zinwentaryzowanie archiwum Stowarzyszenia Solidarité France-Pologne, które zostało złożone w Bibliotece Polskiej w Paryżu. Efektem pracy była publikacja inwentarza archiwalnego (Paris 2013).

Od 2013 r. pracuje w Zakładzie Archiwistyki UAM, gdzie prowadzi zajęcia z następujących przedmiotów: Teoria i metodyka archiwalna, Kancelaria współczesna, Rozwój form kancelaryjnych, Archiwalne pomoce informacyjne, Archiwa w nowoczesnym społeczeństwie, Archiwa instytucji kulturalnych i naukowych.

Realizowane przez nią zagadnienia badawcze dotyczą: archiwów prywatnych, archiwów instytucji kulturalnych i naukowych (szczególnie archiwów teatralnych), archiwów francuskich, dziejów Poznania i historii NSZZ „Solidarność”. Jest autorką dwóch monografii, inwentarza archiwalnego oraz szesnastu artykułów.

W 2015 r. była konsultantką opisów dotyczących „Solidarności” za granicą w archiwum Instytutu Literackiego w Paryżu (Maison-Laffitte), porządkowa-

nego przez Bibliotekę Narodową oraz Archiwum Państwowe w Warszawie. W latach 2012–2018 brała udział w projekcie *Polska emigracja polityczna 1939–1990*, realizowanym przez Instytut Pamięci Narodowej. W ramach przygotowań do Światowego Kongresu Nauk Historycznych w Poznaniu w 2020 r. prowadziła kwerendę w archiwach w Paryżu, Warszawie oraz w Krakowie na temat VII Międzynarodowego Kongresu Nauk Historycznych, który odbył się w Warszawie w sierpniu 1933 r. Zebrane materiały będą stanowiły podstawę do edycji źródłowej na temat tego kongresu.

Od września 2018 r. kieruje projektem finansowanym przez Naczelną Dyрекcję Archiwów Państwowych *Archiwum o. Tomasza Alexiewicza OP – zebranie, opracowanie, digitalizacja i udostępnienie archiwaliów*. Ponadto pracuje nad edycją źródłową poświęconą Powszechnej Wystawie Krajowej w Poznaniu. Brała udział w licznych konferencjach naukowych z zakresu archiwistyki oraz historii emigracji.

Jest laureatką I nagrody w kategorii prac doktorskich w konkursie na najlepszą pracę naukową, organizowanym przez Europejskie Centrum Solidarności oraz II nagrody w kategorii prac doktorskich w konkursie na Najlepszy Debiut Historyczny, organizowanym przez Instytut Pamięci Narodowej.

Osoby wyróżnione w II edycji Nagrody Głównej im. prof. Stanisława Nawrockiego

Edyta Pietrzak od 1995 r. pracuje w Archiwum Państwowym w Kaliszu, początkowo na stanowisku archiwisty, później kustosa. Od 2009 r. kieruje Oddziałem II Opracowania i Udostępniania Materiałów Archiwalnych.

Jest współautorką i autorką publikacji popularyzujących wiedzę o materiałach archiwalnych z zasobu kaliskiego archiwum, m.in.: *Szkolnictwo Ziemi Kaliskiej w materiałach Archiwum Państwowego w Kaliszu* (2008), *Portret miasta. Architektura Kalisza w dokumentach archiwalnych* (2010), *Inwentarz zespołu akt Naczelnik Powiatu Kaliskiego [Deutscher Kreischefin Kalisch] z lat 1914–1918 [1919]* (2014) czy *Więzienie kaliskie 1846–2015* (2016). Jest również współautorką i autorką artykułów opublikowanych w: „Biuletynie Okręgowej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Łodzi”, „Roczniku Kaliskim”, „Tygodniku Powszechnym” i „Zeszytach Kaliskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk”.

Była koordynatorką i współautorką wystaw plenerowych: *Wolność jest w nas*, poświęconej wyborom czerwcowym 1989 r., i *Odbudowa Kalisza zburzonego w sierpniu 1914 roku*. Z ramienia Archiwum Państwowego w Kaliszu współpracowała z redakcją „Ziemi Kaliskiej” w przygotowaniu skanów pocztówek z zasobu archiwum, przedstawiających Kalisz sprzed stu lat. Ich reprintsy ukazywały się w każdy piątek wraz z kolejnym numerem gazety.

Wiedzę o archiwach i archiwaliach popularyzuje podczas konferencji i sesji naukowych. Między innymi we wrześniu 2013 r. uczestniczyła w konferencji pt. *Archiwalny PR – mit czy rzeczywistość. Rzecz o roli archiwów w rozwijaniu świadomości historycznej społeczności lokalnych*, która odbyła się w Szczecinku, a w listopadzie 2017 r. brała udział w obchodach pięćsetlecia Reformacji, zorganizowanych przez Archiwum Państwowe w Kaliszu i Parafię Ewangelicko-Augsburską. Zaprezentowała wówczas w formie pokaz multimedialnego materiały archiwalne do dziejów Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Kaliszu.

Marek Szczepaniak pracę w Archiwum Państwowym w Poznaniu rozpoczął w 1981 r. Od 1984 r. pracował w gnieźnieńskiej Ekspozyturze tegoż Archiwum, będąc równocześnie nauczycielem historii w gnieźnieńskich szkołach. W kolejnych latach rozwijał dotychczasowe kierunki zainteresowań i aktywności zawodowej. Współpracując z Towarzystwem Miłośników Miasta Gniezna, brał udział w pracach nad przygotowaniem *Encyklopedii Gniezna i Ziemi Gnieźnieńskiej*. Jest autorem około stu haseł do publikacji, która ukazała się drukiem w 2011 r. Popularyzował wiedzę na temat przeszłości Gniezna i regionu gnieźnieńskiego. W 2009 r. w Collegium Europaeum Gnesnense UAM wygłosił wykład *Ewangelicy na Ziemi Gnieźnieńskiej*. Na zorganizowaną przez Instytut Kultury Europejskiej UAM w październiku 2010 r. konferencję naukową *Medycyna na usługach systemu eksterminacji ludności w Trzeciej Rzeszy i na terenach okupowanej Polski 1939–1945* przygotował referat *Materiały źródłowe dotyczące dyrektora Krajowego Zakładu Leczniczego w Tiegenhof [Dziekance] koło Gniezna przechowywane w Archiwum Państwowym w Poznaniu*.

Od lat aktywnie uczestniczył w lokalnych przedsięwzięciach edukacyjnych i naukowych. W ramach realizowanego w 2016 r. przez Towarzystwo Szlaku Piastowskiego w Gnieźnie projektu *XIX-wieczne Gniezno* przygotował wzbogacony prezentacją referat *Gniezno na drodze ku nowoczesności – zmiany w krajobrazie miejskim w okresie zaborów*. Za tę działalność został nagrodzony m.in. w 2014 r. przez redakcję gnieźnieńskiego serwisu Informacjelokalne.pl tytułem „Człowieka roku 2013”.

Dzieje regionu gnieźnieńskiego oraz zasób tamtejszego Oddziału Archiwum Państwowego prezentował również podczas krajowych i międzynarodowych konferencji naukowych i popularnonaukowych. W listopadzie 2014 r. na międzynarodowej konferencji *Wielka wojna. W stulecie wybuchu*, która odbyła się w Łodzi, przedstawił wspólnie z Grażyną Tyrchan referat na temat wojny światowej widzianej z lokalnej perspektywy kronik szkolnych z powiatu gnieźnieńskiego.

W grudniu 2013 r. podczas ogólnopolskiej konferencji naukowej *Ziemia Gnieźnieńska w powstaniu wielkopolskim 1918–1919* razem z Grażyną Tyrchan wygłosił referat pt. *Źródła archiwalne i materiały historyczne do dziejów powsta-*

nia wielkopolskiego przechowywane w Archiwum Państwowym w Poznaniu Oddział w Gnieźnie i w izbie tradycji Gimnazjum nr 2 w Gnieźnie.

W czerwcu 2016 r. brał udział w ogólnopolskiej konferencji w Tomaszowie Mazowieckim *1050-lecie Chrztu Polski w wymiarze ogólnopolskim i regionalnym*, w ramach której wspólnie z Grażyną Tyrchan przedstawił referat pt. *Świeckie Polskie Tysiąclecie. Przygotowanie i przebieg gnieźnieńskich obchodów jubileuszu powstania państwa polskiego w latach 1957–1966*. W tym samym roku, w październiku uczestniczył w konferencji *Cossalin ad fontes 2.0, czyli o 750-leciu raz jeszcze...*, na którą przygotował referat pt. *Ludność powiatu gnieźnieńskiego osiedlająca się na ziemi koszalińskiej w świetle poznańskich i gnieźnieńskich źródeł archiwalnych*.

Jest autorem i współautorem książek, opracowań naukowych i popularno-naukowych z historii regionu, a także prac popularyzujących zasób oraz działalność Archiwum Państwowego w Poznaniu i jego Oddziału w Gnieźnie. Za wydaną wspólnie z Bogumiłem Bieleckim i Wojciechem Śmieleckim w 2015 r. publikację *Podpalenie katedry gnieźnieńskiej w 1945 r.* otrzymał od Prezydenta Miasta Gniezna Medal 1000-lecia Zjazdu Gnieźnieńskiego „za szerzenie wartości patriotycznych w Pierwszej Stolicy Polski”.

Marek Szczepaniak jest współautorem trzynastu scenariuszy lekcji archiwalnych i projektów edukacyjnych przygotowywanych w latach 2002–2015. Większość z nich jest dostępna na stronie internetowej NDAP. Wspólnie z Grażyną Tyrchan przygotował w latach 2010–2015 scenariusze pięciu projektów edukacyjnych, natomiast w roku 2011 edukacyjną grę planszową *Strajk szkolny we Wrześni 1901 r.*, która została wydana przez władze samorządowe Wrześni.

Za dotychczasową pracę w archiwum otrzymał w 2006 r. Brązowy Krzyż Zasługi, a w 2017 r. Złoty Krzyż Zasługi.

Jarosław Matysiak

Konferencja: *Brzeziny i region – przeszłość w narracji interdyscyplinarnej. Archeologia – historia – architektura – sztuka, Brzeziny, 27–28 czerwca 2019 r.*

Głównymi organizatorami konferencji byli: Urząd Miasta Brzeziny, a także Muzeum Regionalne w Brzezinach. Całość objęli honorowym patronatem Burmistrz Miasta Brzeziny Ilona Skipor i Dziekan Wydziału Filozoficzno-Historycznego Uniwersytetu Łódzkiego prof. Maciej Kokoszko. Koncepcja, inicjatywa i trud organizacji spotkania naukowego podjęła Lubomira Tyszler